

Tanınmış sənətsünas alim

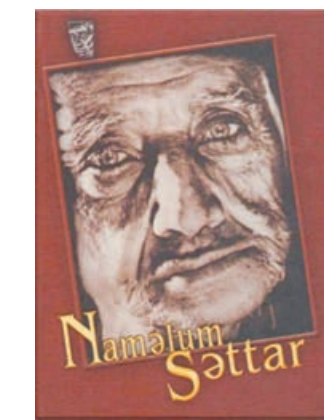
O, həyatını sənətsünaslıq elminin inkişafı istiqamətində davamlı fəaliyyətə sərf etmişdi. Həm geniş elmi-tədqiqat və yaradıcılıq axtarışlarını vaxtaşırı olaraq kitab, monoqrafiya, albom kimi nəşr etdirirdi, həm də müxtəlif mətbuat orqanlarında - jurnal və qəzetlərdə, eləcə də internet portallarında təsviri sənətin müxtəlif sahələrinə, rəssamlarımızın həyat və yaradıcılığına dair maraqlı məqalələrlə çıxış edirdi. Onu həm də tez-tez təşkil olunan tədbir, sərgi və konfranslarda görmək olardı. Bir sözlə, o, təsviri sənət aləmində öz imzası və mövqeyi ilə seçilən sənətsünas alimimiz idi. Söhbət Əməkdar incəsənət xadimi, sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, professor Ziyadxan Əliyevdən (1948-2025) gedir.

Ziyadxan Əliyev ixtisas təhsilini əvvəlcə Ə.Əzimzadə adına Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Texnikumunda və daha sonra İ.Repin adına Sankt-Peterburq Boyakarlıq, Heykəltaraşlıq və Memarlıq İnstitutunda (1976-1982) alıb. Vətənə döndükdən sonra Z.Əliyevin müntəzəm olaraq mətbu orqanlarda rəssamlarımızın həyatı və yaradıcılığı haqqında maraqlı məqalələri dərc olunub. 1984-cü ildən Azərbaycan Rəssamlar İttifaqının üzvlüyünə qəbul edilən sənətsünas alim 1987-ci ildən həmin İttifaqın İdarə Heyətinin üzvü və həmçinin "Tənqid və sənətsünaslıq" bölməsinin rəhbəri olub. Z.Əliyev uzun müddət Azərbaycan Milli İncəsənət Muzeyində işləyib. Ayrı-ayrı vaxtlarda Azərbaycan Dövlət Pedaqoji, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət universitetlərində, Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Akademiyasında pedaqoji fəaliyyət göstərərək, akademiyanın professoru olub.

Z.Əliyev muzeydə işlədiyi dövrdə onun fonduna məxsus olan məşhur Azərbaycan rəssamı usta Qəmbər Qarabağının, fransız rəssamı Jül Düprenin, rus rəssamı Konstantin Korovinın, holland rəssamı Frans Xalsın, flamand rəssamı Piter Klassın əsrlərinin atribusiyasına əmək sərf edərək uğurlu nəticələr əldə edib.

Z.Əliyevin nəşr olunmuş monoqrafiya və kitablarından "Azərbaycan ekslibrisi" (1989, miniatur kitab, ön sözün müəllifi), "Mir Möhsünün rənglər aləmi" (1996), "Sənətin Məcnunu" (2009), "Cəmil Müfidzadə. Cizgilərə hopan ömür" (2011), "Zakir Hüseynov. Tənha döyüşçü" (2011), "Sabir təsviri sənətdə" (2012), "Davud Kazimov" (2012), "Eldar Mikayilzadə. İlmələrin hikməti" (2013), "Arif Hüseynov. Cizgilərin hikməti" (2014), "Boyalı gülüşlər" (2014), "XX əsr Azərbaycan heykəltaraşlığının inkişaf mərhələsi" (2016), "Bəhrüz bəy Kəngərli taleyi" (2017, Nizami Aliyevlə birlikdə), "Rafael Abbasov" (2017), "Nəsimi dünyası rənglərin işığında" (2019), "Gennadi Briyatuk və onun mənəvi rənglər dünyası" (2019), "Hüseyn Cavid romantizmi rənglərin işığında" (2022), "İstedadlar ocağı" (2023), "Xaribülbul ətri" (2023) və başqalarını qeyd etmək olar. Bundan başqa, sənətsünas alim həmçinin bir çox rəssamlarımızın əsərlərindən ibarət nəşr olunmuş kataloqlara mətnlər yazmışdır.

Adları qeyd olunan kitab və monoqrafiyalar sənətsünas alim kimi Z.Əliyevin həyatını, tale yolunu əks etdirir, desək, doğru olardı. Z.Əliyev rəssamların, sənət adamlarının təkcə həyat və yaradıcılıqlarını araşdırıb, tədqiq edib yazıya almırdı. O, yaza-yaza həm də onların (qəhrəmanlarının) taleyini yaşayırdı. Z.Əliyev Azərbaycan sənətsünaslığı üçün yaranmışdı, o, bu missiyanı daşımaq üçün anadan olmuşdu və elə ömrü boyu bu missiyanı şəərəflə daşımışdı və sonda əbədilik qazanmışdı.

Z.Əliyev Əzimzadə məktəbində təhsil aldığı illərdən başlayaraq, Xalq rəssamı, əfsanəvi fırça ustası Səttar Bəhlulzadə ilə yaxından dostluq edib. Bu dostluq rəssamın dünyasını dəyişənədək davam edib. S.Bəhlulzadəni sənətsünas alim və səmimi dost kimi onun qədər yaxından tanıyan az adam olub. Onun rəssamın həyatı və yaradıcılığı haqqında dörd kitabı - "Naməlum Səttar" (2006), "Sənətin Məcnunu" (2009), "Günahlı dünyanın günahsız adamı və yaxud Səttar Bəhlulzadə romantizmi" (2014) və "Səttar Bəhlulzadə yaradıcılığında sənətkarlıq məsələləri" (2019) nəşr olunub. Bu baxımdan Z.Əliyevi səttarsünas adlandırmaq olar. Onun müdafiə etdiyi dissertasiya mövzusu da məhz S.Bəhlulzadə yaradıcılığı ilə bağlı olmuşdur. Sonuncu nəşrə hazırladığı, yarımçıq qalmış kitabı da elə məhz Səttar Bəhlulzadə yaradıcılığı ilə bağlı idi.

2023-cü ildə Beynəlxalq Muğam Mərkəzində sənətsünas alimin bir neçə illik axtarışlarının, elmi-tədqiqatlarının ərsəyə gətirdiyi və "İstedadlar ocağı" və "Xaribülbul ətri" adlı kitablarının təntənəli təqdimat mərasimi keçirilmişdir. Bu elə həm də professor Z.Əliyevin

75 illik elmi və pedaqoji yaradıcılıq fəaliyyətinin uğurlu hesabı idi. Dəyərli alimin Ə.Əzimzadə adına Rəssamlıq Məktəbinin 100 illik tarixini özündə əks etdirən fundamental ensiklopedik kitabı ictimaiyyət nümayəndələri və sənət adamları tərəfindən yüksək coşqu ilə qarşılandı. Tədbirdə çıxış edənlər bir daha Z.Əliyevin elmi yaradıcılığı, sənət axtarışları və şəxsiyyəti haqqında öz fikirlərini dilə gətirdilər.

Rəssam, şair, publisist Adil Mirseyid dostu Z.Əliyev barədə yazırdı: "Əmircan qəsəbəsi. Qəbiristanlıq. Əfsanəvi rəssam Səttar Bəhlulzadənin məzarı. Bu il Səttar Bəhlulzadənin 100 yaşı tamam olacaq. Bir anda sanki diksinən kimi oluram, böyük ustad mənəvi oğlu, dostum Ziyadxan Əliyevdən nigarandır. Elə mən də ondan nigaranam, zə-tən biz onunla tale qardaşıyıq. Bu gün yenə islandı yağışda ürəyimin başında bir duz kəsi-si kimi daşdığımdır dərdlər..."

Z.Əliyev yüksək vətəndaşlıq əzmi və sarsılmaz sənət prinsiplərinə inadla sadiqlik göstərərək elmi və pedaqoji yaradıcılıq fəaliyyətini ömrü boyu davam etdirdi. O, həmişə axtarır, araşdırır, tədqiq edir, müqayisələr aparır, bir sözlə, sənətsünaslıq sahəsində yeni materialların üzə çıxmasında daima müdaxilə edirdi.

Sənətsünas alim, professor Ziyadxan Əliyevlə görüşlərimiz, sənət haqqında söhbətlərimiz bu gün silinməz xatirələrə dönüb. Onun bəzən kəsərli, bəzən də bəmənə söhbətləri sənət adamlarının yaddaşında yaşayır. Necə ki Z.Əliyevin özündən sonra gələcək sənətsünaslara və sənətsevərlərə miras qoyub getdiyi elmi irsi kimi. Z.Əliyev imzası Azərbaycan sənətsünaslıq elmində həmişə yaşayacaq.

Əsəd QULİYEV,
*Rəssamlar İttifaqının üzvü,
sənətsünas*